

ALMANYA'DAKİ İLKOKULLARDA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN PİLOT 3-4 VE YENİ TÜRKÇE 3-4 DERS KİTAPLARINDAKİ OKUMA METNİ KONULARININ ANA DİLİ ÖĞRETİMİ UYGUNLUK ANALİZİ

Sakinur Okuyan

International Burch University, Bosnia and Herzegovina

Mustafa Arslan

International Black Sea University

Özet: Almanya'daki ilkokullarda Türkçe öğretimi, yalnızca dil aktarımını değil, aynı zamanda öğrencilerin kültürel kimliklerini koruma ve geliştirme sürecini de kapsayan çok boyutlu bir eğitim alanıdır. Bu bağlamda, ders kitaplarında yer alan okuma metinlerinin içerik ve yapı özellikleri, öğrencilerin hem dil gelişiminde hem de kültürel farkındalıklarının güçlenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu araştırma, söz konusu etkileşimi anlamak amacıyla, Almanya'da kullanılan Pilot 3-4 ve Yeni Türkçe 3-4 ders kitaplarındaki okuma metinlerini konu içerikleri bakımından incelemeyi hedeflemektedir. Çalışmanın temel araştırma sorusu, bu metinlerin öğrencilerin dil becerilerini ve kültürel farkındalık düzeylerini nasıl ve hangi ölçüde desteklediğidir. Nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yürütülen çalışmada, içerik analizi yöntemiyle her iki kitap grubundaki metinler sistematik olarak incelenmiştir. Bulgular, günlük yaşam, kültürel değerler, doğa ve sosyal temaların metinlerde belirgin biçimde öne çıktığını göstermektedir. Ayrıca, metinlerin öğrencilerin dil seviyelerine uygun olduğu, ilgilerini çekebilecek içerikler barındırdığı ve kültürel bağlamla doğrudan ilişkili temalar içerdiği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları, öğretim materyallerinin yalnızca dil öğrenme sürecine değil, aynı zamanda eleştirel düşünme, analiz yapma ve problem çözme gibi üst düzey bilişsel becerilerin gelişimine de katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Almanya'daki ana dili derslerinde kullanılan bu materyaller, Almanca literatürde kompetenzorientiert (yetkinlik odaklı) veya zielorientiert (hedef odaklı) olarak tanımlanmakta; eski ve yeni ders kitapları arasında bu bağlamda belirgin farklılıklar gözlenmektedir. Özellikle yeni nesil kitaplarda yetkinlik temelli yaklaşımın ön plana çıktığı görülmektedir. Bu doğrultuda, Pilot 3, Pilot 4, Yeni Türkçe 3 ve Yeni Türkçe 4 kitaplarındaki okuma metinlerinin; öyküleyici, bilgi verici ve karşılaştırmalı içerik türlerini bir arada barındırdığı belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Ana dil eğitimi; Ders kitabı inceleme; Eğitim materyalleri; İki dilli eğitim; Metin türleri

Giriş

Yurt dışında ikamet eden Türklere anadil öğretilirken öncelikle dilbilgisi öğretme amacı güdülmez. Bunun yanı sıra kültür aktarımı ve kimlik benimsenir. Dil eğitimi alanında yapılan çalışmalara bakıldığında, özellikle Cummins (2001), Kramsch (1998) ve Memiş (2016) gibi araştırmacılar, dilin kültürel öğelerle birlikte öğrenilmesinin önemine dikkat çekmiştir.

Ders kitaplarında yer alan geleneksel bayramlar, aile yapıları, kırsal yaşama dair sahneler ve atasözleri, çocukların Türk kültürüyle bağlarını sürdürmelerine katkı sağlayan önemli araçlardır. Bu tür kültürel öğelerin bazen fazla geleneksel, geçmiş odaklı ya da kalıplaşmış biçimde sunulması, Avrupa'da modern bir çevrede yaşayan çocuklar açısından gerçeklik duygusunu zedeleyebilir. Melez kimlik geliştiren çocuklarda kültürel uyumsuzluk hissine yol açabilir (Bhabha, 1994).

Ders kitaplarında yer alan metinlerde kültürel öğelerin olması önemlidir. Almanya'da yaşayan Türk çocukları için Türk ve Alman kültürleri dikkate alınarak hazırlanmalıdır. Banks (2009) tarafından da vurgulandığı gibi, etkili bir anadil eğitimi yalnızca dilsel yeterliliği değil, aynı zamanda kültürel farkındalığı da içeren çok boyutlu bir öğretim yaklaşımı gerektirir. Memiş'e (2016) göre de dil ve kültür birbirinden ayrılmaz bir bütün olup, yabancı dil öğretimi aynı zamanda o dilin kültürünü de aktarmayı gerektirir. Başka bir dil öğrenilirken o dilin toplumunun yaşam tarzı ve düşüncesini de anlamak gerekmektedir. Bu sayede derslerde öğrencilere öğretilen konuların kalıcılıkları artar. Ancak bu kitaplar zaman zaman eğitimsel ilkelere uygunlukları açısından incelenmelidir. Almanya'da çift dilli çocuklara Türkçe derslerinde anadili olarak Pilot 3-4 ve Yeni Türkçe 3-4 kitapları kullanılmaktadır. Bu kitaplarda genel olarak Türk kültürüne yönelik unsurlar yer almaktadır. Kitap içerik temaları; bayramlar, köy ve şehir hayatı, milli unsurlar ve halka ait kıssalar yer almaktadır.

Anadil öğretimi aracılığıyla kültürel öğelerin aktarımını hedefleyen bu yaklaşım, iyi niyetli bir amaç taşısa da çağdaş eğitim anlayışları çerçevesinde çeşitli yönlerden eleştirilebilir. Türkiye'deki geleneksel hayat biçimleriyle Almanya'da yaşayan çocukların etkisi altında olduğu toplumsal ve kültürel deneyimler önemli ölçüde farklılık göstermektedirler. Tek tip kültürel örneklerin çocuğun yaşantısıyla örtüşmemesi durumunda, öğrenci ile metin arasında bir uzaklaşma yaratabileceğini ve bu sebeple içerikle duygusal ya da bilişsel olarak bağ kurmasını zorlaştırmaktadır.

Göçmen geçmişine sahip çocuklar açısından kimlik gelişimi, farklı sahiplik alanları arasında kurulan ilişkiler ve kültürler arası geçişlerle oluşan dinamik bir süreçtir. Ders kitaplarında yer alan alıntı metinler ve olay örneklerinin sadece Türkiye merkezli bir kültürel temele dayandırılması, Almanya'da bulunan kültürel çeşitliliği ve etkileşim ağlarını arka planda bırakabilir. Bu çocukların geldikleri kültürel miras ile bağlarını sürdürmeleri ve yaşadıkları toplumla bütünleşebilmeleri için, anlatıların iki kültürel yapıyı harmanlayan özdeşleşmiş içeriklerle zenginleştirilmesi önemlidir. Dil eğitimi geçmişe ait deneyimlerin aktarımından ziyade aynı zamanda içinde bulunulan sosyal bağlamın anlaşılması ve geleceğe dair kimliksel bir köprü kurulması anlamına da gelmelidir.

Pilot 3-4 ve Yeni Türkçe 3-4 ders kitaplarında bulunan metinlerin türleri değerlendirildiğinde pedagojik değer taşımaktadır. Vygotsky'nin (1978) bilişsel kuramına göre okuma metinlerinin çocukların zihinsel anlamda gelişmelerinde rolü büyüktür. Farklı metin türleri, öğrencilerin farklı düşünme biçimlerini devreye sokar. Örneğin bilgilendirici metinler, nesnel bilgiye dayalı çözümleme becerilerini geliştirirken; öyküleyici metinler, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurma ve zaman dizinlerini anlamlandırma açısından fayda sağlar (Bruner, 1996).

Kitaplardaki metin türlerinin dağılımları dengeli olmalıdır. Örneğin hayal gücü güçlendiricisi olan şiirler ve günlük hayattan kesitler için diyaloglar kullanılmalıdır. Aynı tür metinlerin seçilmesi durumunda zihinsel anlamda dil öğrenmelerinde sınırlayıcı olabilmektedir (Tompkins, 2011).

Pilot ve Yeni Türkçe kitaplarındaki metin türlerinin incelenmesi, yalnızca dil becerilerinin gelişimi açısından değil, aynı zamanda öğrencilerin bilişsel yetilerini destekleme kapasitesi bakımından da değerlendirilmelidir. Metin türlerinin dengeli bir şekilde dağıtılması, öğrencilerin okuma yeterliliklerini güçlendirmenin ötesinde; eleştirel düşünme, yaratıcı problem çözme ve derinlemesine analiz yapma becerilerinin gelişimine de önemli ölçüde katkı sunacaktır. Bu doğrultuda, ders kitaplarında yer alan anlatı yapı çeşitliliği, öğrencilerin zihinsel gelişim sürecini doğrudan besleyen temel unsurlardan biri olarak kabul edilmelidir.

Göçmen kökenli çocuklara yönelik anadil öğretim materyallerinin hazırlanmasında, yalnızca dilsel yeterlilik düzeyinin gözetilmesi yeterli değildir; aynı zamanda metinlerin öğrencilerin yaşam deneyimleriyle ne ölçüde örtüştüğünün de dikkate alınması gerekmektedir. Özellikle Almanya’da yaşayan Türk öğrencilere sunulan okuma metinlerinin, çocukların günlük yaşam pratikleri, duygusal deneyimleri ve içinde bulundukları eğitimsel bağlamla anlamlı ilişkiler kurabilmesi, öğretim sürecinin etkililiğini belirleyen temel unsurlardan biridir. Çok kültürlü yaşam koşullarıyla ilişkilendirilemeyen içerikler ise öğrencinin metinle kurduğu bağı ve öğrenmeye yönelik motivasyonunu zayıflatma potansiyeline sahiptir. Ekolojik sistemler yaklaşımına göre, çocuğun gelişimi mikro düzeyden makro düzeye kadar uzanan çok sayıda çevresel sistemin karşılıklı etkileşimiyle şekillenir (Bronfenbrenner, 1979).

Kitaplar içerisindeki metinlerde sadece Türkiye ile ilgili kültürel unsurlar içermesi Almanya’da yaşayan çocukların güncel ortamları sosyal çevrelerinde olup biteni yansıtmamalarından dolayı metinle eve doğal yaşam ile bağ kurmaları güçleşebilmektedir. Tanımladığı metinsel yabancılaşma kavramıyla açıklanabilir; yani çocuk, metinde kendine dair hiçbir iz bulamadığında, okuma motivasyonunu kaybedebilir (Freire, 1993). Bu kitaplarda Türkiye kırsalında geçen olaylar, geleneksel aile yapıları ve tek yönlü kültürel imgeler ön planda tutulurken; çift dillilik, çok kültürlü sınıflar ve entegrasyon süreci gibi Almanya’daki Türk çocuklarının günlük yaşamını doğrudan etkileyen dinamikler genellikle geri planda kalmaktadır. Bu durum, göçmen çocukların kültürel kimlik inşasında yaşadıkları karmaşıklıkları ve çok katmanlı aidiyet süreçlerini yeterince yansıtamamakta, dolayısıyla çocukların kimlik gelişimi açısından önemli bir teorik ve pratik boşluk oluşturmaktadır.

Eğitim araştırmalarında da belirtildiği gibi öğrencilere öğrencilerin kendi gerçeklikleriyle örtüşen içerikler sunmak, hem öğrenmeye karşı olumlu tutum gelişmesini hem de öz güven ve derse katılım artışı sağlar (Gay, 2010). Bu bağlamda, Pilot ve Yeni Türkçe kitaplarında yer alan okuma metinlerinin incelenmesinde, yalnızca kültürel unsurların temsil edilmesiyle sınırlı kalmayıp bağlamsal uyumun sağlanması ve pedagojik açıdan kapsayıcı bir yaklaşımın benimsenmesi önem taşır. Anadil öğretiminde etkili sonuçlar elde edebilmek için, materyallerin geçmişe atıfta bulunmanın ötesine geçerek günümüz yaşam koşullarıyla ve geleceğe yönelik bakış açılarıyla anlamlı bağlar kuracak biçimde hazırlanması gerekir.

Bu doğrultuda, Almanya'daki göçmen çocukların deneyimlerini yansıtan, çokkültürlü yapıyı destekleyen ve öğrencilerin yaşantısal gerçeklikleriyle örtüşen içeriklerin ders kitaplarında yer alması, öğretim sürecinin niteliğini artıran temel bir unsur olarak görülür.

Almanya'da Türkçe ana dili öğretmenleri derslerinde farklı kitaplardan faydalanmaktadır. Ders kitapları öğrenciler için birincil materyal görevindedir. Bu sebeple derslerde kullanımı oldukça önemlidir. Yalın'ın (2010) aktardığına göre, öğretim sürecinde materyal kullanımı, birden fazla duyu organının öğrenme sürecine katılımını sağlayarak çoklu öğrenme ortamı oluşturur. Duyuların öğrenmeye daha yoğun biçimde dâhil edilmesi, hem öğrenme hızını artırmakta hem de bilgilerin kalıcılığını desteklemektedir. Bu nedenle ders kitabı seçiminde, kitapların öğrenciler için yararlı olmasına öncelik verilmeli ve dört temel dil becerisini kapsayacak nitelikte olması gözetilmelidir. Demirel'in (2011) belirttiği üzere, bilginin hatırlanma oranı kullanılan yöntem ve duyu sayısına göre değişmekte; okuma yoluyla %10, işitme ile %20, görsel materyallerle %30, görme ve işitmenin birlikte kullanılmasıyla %50, sözlü ifade ile %70, yapma ve söyleme yönteminin birlikte uygulanmasıyla ise %90 düzeyinde etkili olmaktadır. Öğrenci okuduğunu anlamalıdır.

Demirel ve Epçaçan (2012) da öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerinin geliştirilmesinde kullanılan stratejilerin bilişsel ve duyuşsal düzeylerde olumlu etkiler meydana getirdiğini göstermiştir. Araştırma sonuçları, bu stratejiler öğrencilerin okuduğunu anlama başarılarını ve öz yeterlik algılarını artırmada geleneksel öğretim yöntemlerine kıyasla daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, stratejilerin iş birliğine dayalı grup çalışmaları, soru-cevap ve tartışma etkinlikleriyle, öğrencilerin hem bilişsel hem de duyuşsal öğrenmelerine önemli katkılar sağladığı belirtilmiştir. Pilot 3 ve Pilot 4 kitaplarında bir sayfa Türkçe bir sayfa Almanca şeklindedir. Ayrıca ders kitapları kendi başına yeterli bir kaynak değildir. Öğrencilerde bilgilerin kalıcı olması için farklı kaynaklarla tekrar yöntemine gidilmiştir. "Kısa süreli belleğe kaydedilen bilgi, üzerinde herhangi bir işlem yapılmadığı takdirde, 15–20 saniye içinde kaybolur. Fakat birtakım stratejiler ve tekrar yoluyla bilginin kısa süreli bellekte daha uzun süre kalması ve uzun süreli belleğe aktarılması sağlanabilir" (Yalın, 2010, s. 87).

Bir diğer dikkat çekilen nokta, ders kitaplarının Almanca literatürde Kompetenzorientiert (yetkinlik odaklı) veya Zielorientiert (hedef odaklı) olarak tanımlanan içerik yapısına sahip olmasıdır. Eski basım kitaplarda hedef odaklı yaklaşımın ağırlıkta olduğu, yeni basımlarda ise yetkinlik odaklı anlayışın ön plana çıktığı görülmektedir. Yetkinlik odaklı kitaplarda, öğrencinin mevcut beceri ve yeteneklerini etkin biçimde kullanması temel alınırken; hedef odaklı kitaplarda daha çok belirli bir sonuca ulaşma amacı güdülmektedir.

Bazı görüşlere göre, kitaplarda kare kod uygulamasının bulunması hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından bilgiye hızlı erişim imkânı sağladığı için önemli bir avantajdır. Bununla birlikte, kitapların kuşe kâğıda basılması fotokopi çekim sürecini zorlaştırmakta, kitabın ağırlığını artırmakta ve öğrencilerin bu kitapları sürekli taşımak istememelerine yol açmaktadır. Bu durum, öğrencilerin kitapları okulda bırakmasına neden olmakta; dolayısıyla evde yeniden inceleme veya tekrar yapma olanağını, bazı durumlarda, ortadan kaldırmaktadır.

Ponomariovienė, Jakavonytė-Staškuvienė ve Torterat (2025), yetkinlik odaklı eğitimin öğrencilerin bilgiyi ezberlemek yerine farklı durumlarda uygulayabilme becerisine odaklanması gerektiğini vurgular. Yazarlar, öğrenme sürecinin bireyselleştirilerek öğrencinin gelişimini takip etmenin, öz-yansıtma ve sorumluluk alma becerilerini artırdığını belirtir. Bu modelde sadece sonuç değil, öğrenme süreci de değerlendirilir. Böylece öğrenciler, kendi öğrenme hedeflerini anlayarak aktif bir öğrenen hâline gelir. “Kısa süreli belleğe kaydedilen bilgi, üzerinde herhangi bir işlem yapılmadığı takdirde, 15–20 saniye içinde kaybolur. Fakat birtakım stratejiler ve tekrar yoluyla bilginin kısa süreli bellekte daha uzun süre kalması ve uzun süreli belleğe aktarılması sağlanabilir” (Yalın, 2010, s. 87).

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da hâlihazırda var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarından biridir (Karasar, 2009). Bu model ile Almanya'daki ilkokullarda Türkçe öğretiminde kullanılan Pilot 3-4 ve Yeni Türkçe 3-4 ders kitaplarındaki okuma metinlerinin konu içerikleri, öğrenci profiline, yaş grubuna, kültürel uyuma ve pedagojik ilkelere uygunluğu açısından değerlendirilmiştir. Araştırma ayrıca bir durum çalışmasıdır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Almanya’da Türkçe ve Türk Kültürü dersi kapsamında okutulan tüm Türkçe öğretim materyalleri oluşturmaktadır. Bu evren, farklı yayınevleri veya programlara göre çeşitlilik gösterebilse de araştırma özel olarak Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yurt dışındaki ilkokullar için hazırlanmış Türkçe öğretim kitaplarını hedef almaktadır. Ancak, evrenin tamamının incelenmesi yerine nitel yöntemlerin doğasına uygun olarak belirli bir örneklem gidilmiştir. Çalışmanın örneklemi, Pilot Türkçe 3-4 ve Yeni Türkçe 3-4 ders kitapları oluşturmaktadır. Bu kitaplar, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Almanya’daki Türk öğrencilere yönelik hazırlanmış ve resmi kanallar aracılığıyla dağıtımı yapılan öğretim materyallerindendir. Örneklem seçiminde amaçlı örneklem yöntemi tercih edilmiştir. Amaçlı örneklem, araştırma amacına en uygun veri kaynakları belirlenerek seçilmektedir (Patton, 2002). Pilot ve Yeni Türkçe serileri hem geleneksel hem de güncel öğretim yaklaşımlarını temsil etmesi açısından özellikle seçilmiştir. Bu kitaplar içerisindeki yalnızca okuma metinleri (şiir, hikâye, bilgi verici metin, diyalog vb.) çalışmanın analiz birimi olarak ele alınmıştır. Kitapların etkinlik, görsel ya da dil bilgisi bölümleri çalışmaya dahil edilmemiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada verilerin toplanmasında belge inceleme (döküman analizi) yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, yazılı materyallerin sistematik biçimde incelenmesini sağlayan bir yöntemdir ve eğitim materyallerinin değerlendirilmesinde sıklıkla kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Ders kitaplarındaki okuma metinleri detaylı biçimde incelenmiş; metinlerin konu başlıkları, metin türleri, kültürel içerik düzeyi ve öğrencinin yaşam gerçekliğiyle örtüşme derecesi belirli temalar çerçevesinde sınıflandırılmıştır.

Bu sınıflandırma sürecinde literatürde önerilen kuramsal yaklaşımlar ve kodlama teknikleri esas alınmıştır (Krippendorff, 2004). İncelenen kitaplar üzerinde yapılan tarama sonucuna göre Pilot 3 kitabında 19 ve Pilot 4 kitabında ise 33 okuma metni vardır. Okuma metinlerinin yanı sıra kitaplarda kısa şiirler de yer almaktadır. Pilot 3 ve Pilot 4 okuma metinlerinin adları ve konuları bulgulara tablolar halinde verilmiştir. İlkokullarda kullanılan diğer kitaplar ise Yeni Türkçe 3 ve Yeni Türkçe 4'tür. Yeni Türkçe 3 kitabında 28, Yeni Türkçe 4 kitabında ise 37 okuma metni vardır. Bu kitaplarda metinlerden farklı olarak şiirler, şarkılar, fıkralar, bilmeceler bulunmaktadır. Veri toplama süreci, Pilot 3-Pilot 4 ve Yeni Türkçe 3- Yeni Türkçe 4 kitaplarında yer alan okuma metinlerinin incelenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Her bir metin, önceden belirlenen analiz çerçevesi doğrultusunda sistematik olarak kodlanmış; elde edilen veriler nitel içerik analizi ilkeleri doğrultusunda yorumlanmıştır. Bu süreçte, Krippendorff (2004) tarafından tanımlanan içerik çözümleme basamakları izlenmiş; temalar arası örüntüler, sıklık analizleri ve örnek metin bağlamları üzerinden sınıflandırmalar yapılmıştır.

Araştırma, betimsel nitelikte olup mevcut durumu ortaya koyma amacı taşımaktadır. Bulgular, ders kitaplarının yapısal, içeriksel ve bağlamsal düzeyde öğrenci gereksinimlerine ne ölçüde yanıt verdiğini değerlendirmek amacıyla içerik analiz kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, Almanya'da yaşayan Türk öğrenciler için hazırlanan anadil materyallerinin kültürel uyumluluk, metin türü dengesi ve pedagojik yeterlik gibi açılardan yeniden gözden geçirilmesine yönelik öneriler sunmak üzere yapılandırılmıştır.

Bulgu ve Yorumlar

Okuma Metni Olarak Kitaplarda Yer Alan Şiirler

Aşağıda kitaplarda bulunan şiirlerden örnekler verilmiştir.

Resim 1. Pilot 4 Ders Kitabında Yer Alan Şiir Örnekleri

Erik Ağacı, şiir türünde kaleme alınmış, yalın anlatımlı ve ritmik bir yapıya sahip metindir. Almanya'daki Türk kökenli öğrenciler için şiirin bu biçimsel özellikleri oldukça işlevseldir. Bir yandan çocuklara Türkçenin estetik yönünü tanıtırken, öte yandan basit dil yapısıyla okuma ve anlama becerilerinin gelişimine katkı sunar. Ayrıca metnin kısa dizelerden oluşması, özellikle Türkçeye maruz kalma süresi sınırlı olan öğrencilerin şiiri takip edebilmesini

kolaylaştırır. Bu açıdan bakıldığında, şiir hem dil yeterliliği düşük öğrenciler hem de ileri düzeydeki öğrenciler için ulaşılabilir bir metin türü olma özelliği taşımaktadır. Şiir bir ağaçla ilgili görünse de altında derin duygusal bir tema barındırır. Çiçek açmayan bir erik ağacına yönelik ilk yaklaşım, “Al baltayı eline, korkut onu” ifadesiyle, tehdit ve zor kullanma yoluyla sonuca ulaşma anlayışını yansıtır. Ancak sonraki dizelerde bu tutum yerini sevgiye bırakır: “Şarkılar söyle ona, sev.” Bu değişim, çocuğa şiddet yerine sevgiyle yaklaşmanın, sabrın ve duygusal farkındalığın ne kadar etkili olabileceğini ortaya koyar. Türkiye’ye özgü bir doğa unsuru olan erik ağacı üzerinden kurgulanan bu anlatı, evrensel bir mesaj taşır: Sevgiyle yaklaşmak, umut etmek ve yeniden çiçek açabilmek. Bu yönüyle şiir, yalnızca Türk kültürüne ait bir unsuru yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda farklı coğrafyalarda yaşayan çocuklar için de ortak anlamlar üretebilen evrensel insani değerleri aktarır.

Şiirde yer alan “Bahar erken dayandı bu yıl kapıya” dizesiyle sona eren umut yüklü ton, göç sürecinde çeşitli güçlükler yaşayan çocuklara duygusal destek sunma niteliği taşır. Bu tür içerikler, çocuklara yalnızca dil becerileri kazandırmakla kalmayıp aynı zamanda psikososyal açıdan da destek sağlar. Dolayısıyla şiir, kültürel miras aktarımının yanı sıra pedagojik bir iyileştirme işlevi üstlenmektedir. Özdemir İnce’nin Erik Ağacı adlı şiiri, Almanya’daki Türkçe dersleri için çok yönlü bir eğitim materyali olarak değerlendirilmeye uygundur. Basit dili, ritmik yapısı ve evrensel mesajıyla öğrencilerin hem dilsel hem de duygusal gelişim süreçlerine katkı sunar. Şiir, çocuklara yalnızca bir ağacın yeniden çiçek açma sürecini anlatmakla kalmaz; aynı zamanda umut, sabır ve sevgi temelli bir yaklaşımın dönüştürücü gücünü de aktarır. Bu özellikleriyle ders kitaplarında yer alması, pedagojik bakımdan son derece yerinde bir tercihtir. Çevik’e (2017) göre de dil öğretiminde edebî metin olarak şiirlerin seçimi hem dilsel hem de kültürel kazanımlar açısından önemli avantajlar sunmaktadır. Şiirler, öğrencilerin kelime hazinesini geliştirmekte, estetik duyarlılıklarını artırmakta ve duygusal bağ kurmalarını kolaylaştırmaktadır. Dil, duygu ve kavram gelişimi için şiirler önemli bir araçtır. Ayrıca şiirlerin kazanımlara, temalara ve öğrenci seviyelerine uygun olarak seçilmesi, öğretim sürecinin daha etkili ve hedef odaklı yürütülmesini sağlamaktadır. Çevik, şiirlerin sadece dilsel yapıları öğretmekle kalmayıp aynı zamanda millî ve kültürel değerlerin aktarımında da güçlü birer araç olduğunu vurgulamaktadır.

Resim 2. Pilot 3 Ders Kitabında Yer Alan Şiir Örnekleri

Annem adlı şiir, çocuk edebiyatına özgü yalın bir dille yazılmış, klasik biçimli ve uyaklı bir şiirdir. Şiirdeki tekrarlar, şiirsel ritmi güçlendirmekle kalmaz; aynı zamanda okuma güçlüğü çeken ya da Türkçeye sınırlı düzeyde hâkim olan öğrenciler için anlam kurmayı kolaylaştırır. Almanya’da Türkçe’yi ikinci dil olarak öğrenen çocuklar açısından bu tekrarlar, kelime ve yapıların zihinsel yerleşimini destekleyici niteliktedir. Bu yönüyle şiir, dil öğretiminde hem duygusal bağ kurmayı hem de söz varlığı geliştirmeyi hedefleyen metinlere örnektir.

Şiir, bir çocuğun annesine duyduğu sevgiyi anlatıyor gibi görünse de altında değerler eğitimi açısından çok önemli mesajlar barındırmaktadır. Şiirde anne; güneş yüzlü, altın kalpli, ağırbaşlı, tatlı dilli gibi sıfatlarla idealize edilmiştir. Bu betimlemeler, yalnızca bir kişiyi değil, anne figürü üzerinden şefkat, sevgi, sabır, huzur ve güvenlik gibi soyut değerleri çocuklara aktarmaktadır. Almanya’da büyüyen Türk çocukları için bu değerler hem kendi kültürel miraslarını tanımalarına hem de aile içi ilişkilerin Türk kültüründeki önemini kavramalarına imkân sağlar. Ayrıca metinde annenin, meleklerin eşi şeklinde tanımlanması, çocuğun metaforik düşünme becerisini desteklerken, dini-kültürel kodlara da üstü kapalı biçimde temas eder. Metnin etrafını saran görsellerde çocuğuna sarılan bir anne, çiçekler ve hediye betimlemeleri dikkat çekmektedir. Bu görseller, şiirin temasını destekleyerek metinle öğrenci arasında duygusal bir köprü kurar. Almanya’da Türkçe eğitimi gören bir çocuk, şiiri yalnızca anlamakla kalmaz aynı zamanda anneler günü kutlaması veya bir şükran ifadesi gibi hissedebilir. Bu, öğrencinin metinle özdeşlik kurmasına ve Türkçeyi salt bir araç değil, duygusal bir bağ kurma aracı olarak görmesine imkân tanır.

Almanya’da yaşayan Türk ailelerin çocukları, iki dillilik bağlamında Almanca ve Türkçeyle iç içe büyümektedir. Ancak her iki dilin duygusal taşıyıcılığı farklıdır. Bu şiir, özellikle ana dili aracılığıyla duygusal ifade becerisini geliştirmeye olanak tanır. Annem gibi metinler, çocuğun duygularını kendi dilinde nasıl tarif edebileceğini göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca, Alman kültüründe daha birey odaklı ilişkiler varken, bu şiir Türk aile yapısının kolektif, şefkat temelli yanını öne çıkarır.

Resim 3. Yeni Türkçe 4 Ders Kitabında Yer Alan Şiir Örneği

Her iki şiir de çocuk edebiyatı içinde yer alan, duygu temelli, yalın dille yazılmış lirik şiir örnekleridir. Kısa dizeler, açık anlamlar ve sık kullanılan tekrarlar, şiirleri ilk okuma düzeyindeki öğrenciler için anlaşılabilir kılmaktadır. Almanya’da Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenen öğrenciler için bu tür şiirler hem duygusal bağ kurmayı kolaylaştırır hem de kelime dağarcığını doğal yolla zenginleştirir. Şiirlerdeki eli öpülecek babam, güvencem, güneşimiz, sırtımı yasladığım dağım gibi ifadeler, soyut anlam içeren ama aynı zamanda çocuğun iç dünyasında doğrudan karşılık bulabilecek mecazlı yapılarla zenginleştirilmiştir. Bu da hem dilsel gelişime hem de soyut kavramlarla tanışmaya katkı sunar.

Her iki şiirde baba figürü güçlü, güven veren, koruyucu ve yön gösterici bir karakter olarak sunulmuştur. Bu yönüyle şiirler, çocuğun aile içindeki güven duygusunu pekiştirirken aynı zamanda baba-çocuk ilişkisini kültürel bağlamda idealize eder. Şiirlerde babaya duyulan hayranlık, onun yokluğunda oluşacak boşluk ve varlığıyla hissedilen huzur vurgulanmaktadır. Almanya’daki göçmen çocuklar için baba figürü, yalnızca bir aile bireyi değil, aynı zamanda kültürel devamlılığın ve değer aktarımının taşıyıcısıdır. Bu tür metinler, çocukların kendi aile yaşantılarına ilişkin farkındalık geliştirmelerine yardımcı olur.

Şiirlerde yer alan “eli öpülecek babam” gibi ifadeler, Türk kültürüne özgü saygı kalıplarını yansıtarak, Almanya’da yaşayan çocuklara kendi kültürel bağlamlarında aile içi saygı ve otorite anlayışını gösterir. Bu durum, çocukların iki kültür arasındaki farklılıkları fark etmelerine olanak tanır. Almanca konuşulan sosyal çevrelerinde farklı aile ilişkileri gözlemleyen öğrenciler, bu tür şiirler aracılığıyla Türk kültürünün değer sistemiyle tanışma fırsatı bulur. Sırtımı yasladığım dağım metaforu, babanın sarsılmazlığını simgelerken güvencem ve güneşimiz gibi benzetmeler, babanın koruyucu ve yaşam kaynağı niteliğini vurgular. Bu tür metaforlar, çocukların soyut düşünme becerilerinin gelişimini destekler. Türkçe derslerinde şiir seçimi yapılırken yalnızca tema uyumuna değil, aynı zamanda tür özelliklerine, hedeflenen kazanımlara ve öğrencilerin gelişim düzeyine de özen gösterilmelidir. Yaş grubuna uygun şiirler, çocukların ana diline karşı sevgi geliştirmesine, dilin ifade zenginliğini keşfetmesine ve duygu-düşüncelerini sanatsal biçimde ortaya koymasına katkı sağlamaktadır (Çevik, 2017).

Tablo 1 *Babam Şiiri değerlendirmesi*

Alan	Katkı
Dil Gelişimi	Basit yapı + ritim + tekrar = dil kalıplarının kolay edinimi
Değer Eğitimi	Aile içi saygı, sorumluluk, sevgi ve güven temaları
Kimlik İnşası	Türk aile yapısının çocuk zihninde olumlu ve güçlü imgelerle yerleşmesi
Duygusal	Baba sevgisinin sözel ifadesi, çocuğun duygularını tanımaya
Farkındalık	yardımcı olur

Yeni Türkçe 4 Ders Kitabı’nda yer alan Babam adlı iki şiir, Türkçeyi öğrenen göçmen çocuklara duygusal, kültürel ve dilsel açıdan zengin içerikler sunar. A1–A2 düzeyindeki öğrenciler için bu metinler, duyguların ifade edilmesi,

aile bireylerinin konumunun kavranması, değerlerin içselleştirilmesi, kelime dağarcığının gelişmesi açısından önemli katkılar sağlar. Karst'ın (2024) doktora araştırması, şiirin çocukların dilsel üretim becerisini artırarak yalnızca sözcük ve yapı bilgisini değil, duygusal ifade gücünü, toplumsal farkındalığı, kişisel ses oluşturma sürecini de desteklediğini ortaya koyar. İlkokul düzeyinde yürütülen bu çalışma, şiirin dil öğretiminde pedagojik ve toplumsal yönleriyle etkili bir araç olduğunu kanıtlar.

Resim 4. Yeni Türkçe 4 Ders Kitabında Yer Alan Şiir Örneği

23 Nisan Çocuk Bayramı adlı şiir, biçimsel olarak kısa dördlüklerden oluşmuş, uyaklı ve ölçülü lirik bir şiirdir. Ritmik yapısı, vurgulu sözcükler ve tekrarlar sayesinde öğrencilerin sesli okuma, vurgu ve tonlama çalışmalarına elverişli bir yapı sunar. Bu tür şiirler çocuğun anlam birimleri ile düşünmesini, duygularını tanımasını ve sözlü anlatım becerilerini geliştirir. Almanya'daki Türk öğrenciler için şiirdeki dil seviyesi oldukça uygundur. A1–A2 düzeyindeki öğrenciler için sade bir anlatım kullanılmış ancak içerdiği kavramlar (egemenlik, millet, hürriyet) aracılığıyla anlam dünyası genişletilmiştir.

Bu şiirin en belirgin güçlü yönlerinden biri, öğrencilerde ulusal kimlik bilincinin gelişimine katkı sunmasıdır. Almanya'da yetişen Türk çocukları, Türk kültürü ile tarihine yalnızca aile aracılığıyla değil, eğitim materyalleri üzerinden de erişim sağlar. Metnin odağında Atatürk'ün liderliği, 23 Nisan'ın taşıdığı anlam, bağımsızlık kavramı yer alır. Egemen bir milletin coştugu gün ifadesi, 23 Nisan'ın yalnızca bir kutlama günü olmadığını; aynı zamanda tarihsel ve toplumsal açıdan kritik bir dönüm noktasını temsil ettiğini öğrencilere aktarır.

Türk, çalış, öğren, güven! cümlesi doğrudan Atatürk'ün çocuklara seslenişini içerdiği için öğrencide hem tarihsel bağ kurma hem de sorumluluk alma duygusu gelişir. Bu şiir sayesinde çocuk, yalnızca bir bayramı kutlamaz, aynı zamanda o bayramın neden ve nasıl verildiğini düşünme fırsatı bulur. Almanya'da yaşayan Türk çocukları, çoğu zaman Alman bayramlarıyla iç içe büyürken, 23 Nisan gibi özel günler sadece sınırlı çevrelerde kutlanmaktadır. Bu şiir, öğrencilere Türkiye'deki ulusal bayram kültürünü tanıtırken, onların kültürel kökenleriyle bağlarını güçlendirir. Şiirde geçen milletimin en büyük, sevdiği bir gündür bu dizesi, çocuğun kendisini Türk milletinin bir parçası olarak hissetmesini sağlayabilir.

Ayrıca şiirdeki görseller (bayraklar, halk oyunları, okul kutlamaları), çocuğun görsel hafızasında Türkiye'ye dair kolektif anılar oluşturur. Bu görsel-şiişel birliktelik, kültürel aktarımı çok boyutlu hale getirir. Bu şiir, sınıf içi uygulamalarda hem değerler eğitimi hem tarih bilinci geliştirme hem de ritim ve ses çalışmalarına açısından çok yönlü olarak kullanılabilir. Şiirde işlenen değerler şu şekildedir:

Tablo 2 23 Nisan Çocuk Bayramı Şiiri

Değer/Kavram	Şiirdeki Yansıması
Egemenlik	Egemen bir milletin coştığı bir gündür bu
Liderlik	Başımızda Atatürk
Vatan sevgisi	Yurduma hürriyetin koştığı bir gündür bu
Görev bilinci	Türk, çalış, öğren, güven
Kültürel aidiyet	Bayram kutlamaları ve halk oyunları görselleriyle vurgulu

Ali Püsküllüoğlu'nun bu şiiri, Almanya'da yaşayan Türk kökenli çocuklar için kültürel aidiyet duygusunu güçlendirir. Bayramların tarihsel anlamını kavramalarına katkı sağlar. Türkçeyi bir kültür taşıyıcısı ve ifade aracı olarak görmelerine yardımcı olur. Atatürk'ün çocuklara armağan ettiği 23 Nisan'ın anlamını içselleştirmelerini destekler. Bu şiir, yalnızca bir anma metni değil; aynı zamanda kültürel bilinç ve tarihsel farkındalık kazandırma aracıdır. Almanya'da yaşayan çocukların Türk kültürel mirasıyla bağ kurmalarını ve çoklu kimlikleri içinde bu bağ anlamlandırmalarını kolaylaştırır. Karst'a (2024) göre, şiirler yalnızca bireysel duyguların bir yansıması değil, aynı zamanda içinde bulundukları toplumun kültürel kodlarını taşıyan önemli metinlerdir. Şiirler aracılığıyla kültürel değerler, normlar ve kimlik unsurları kuşaktan kuşağa aktarılır. Dolayısıyla şiir, dil eğitiminin ötesinde, kültür aktarımında da işlevsel bir rol üstlenmektedir.

Ritter (2019), ilkökulda şiirin dil öğrenimine katkısını inceleyen çalışmaların, şiirin çocukların dilsel farkındalığını artırmada, kelime dağarcığını geliştirmede ve yaratıcı ifade becerilerini desteklemede etkili olduğunu ortaya koyduğunu belirtmektedir. Ayrıca, dil yeterliği ile edebi metinlerin anlaşılması arasında önemli farklılıklar olduğu vurgulanmakta ve şiirin dil öğreniminde çok boyutlu bir araç olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Araştırmalar, edebi metinlerle, özellikle şiirlerle kurulan etkileşimin, öğrencilerin dil yapılarıyla esnek ve yaratıcı çalışmasını sağladığını; dilsel becerilerin gelişiminin sadece okuduğunu anlama ile sınırlı kalmayıp, şiir gibi estetik metinlerin ayrı ve tamamlayıcı öğrenme alanları sunduğunu göstermektedir. Bu bağlamda şiir hem kelime hazinesinin hem de ifade yeteneklerinin gelişimini destekleyerek öğrencilerin dil öğrenimini derinleştirmekte ve edebiyatın estetik boyutuyla bağ kurmalarına olanak tanımaktadır. Bu nedenle, ilkökul dil eğitimi sürecinde şiirin kullanımı önemli ve teşvik edilebilir bir yöntem olarak öne çıkmaktadır.

Ders Kitaplarındaki Okuma Metinlerinin Başlıkları

Pilot 3 Ders Kitabındaki Metin Başlıkları; Arda'nın Okulu, Alfabelerin Buluşması, Ninem ve Dedemin Anlattıkları, Elma Fidanı, Ali Baba Market, Minik Sarı Yaprak, Veli Dayı ile Kış, İstekler Bir Diller Ayrı, Diller ve Aileleri, Leylek ile Çiftçi, Kedi ile Fare, Keloğlan, Üç Top Öyküsü, Hans'ın Kısmeti, Till Aç Gözlü Lokantacıya Parayı Nasıl Ödedi?, Almanya'ya Nasıl Geldik?, Pasaport, Türkiye'den Mektup, Noel Baba. Pilot 3 Türkçe kitabında 19 okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerden hariç kitapta 23 şiir/şarkı 4 fıkra ve fotoğraflı kısa hikayeler vardır. Tabloda yer alan

okuma metinleri, genel olarak 6 ana temaya ayrılmıştır: Okul ve günlük yaşam, Aile ve kuşaklararası ilişkiler, Çevre ve doğa, Dil, kültür ve kimlik, Masal ve hikâye karakterleri, Göç ve iki kültürlülük

Yapılan inceleme, içeriklerin yüzeyde çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymakla birlikte, ayrıntılı analiz sonucunda anlatı türü ile Türkiye merkezli temaların belirgin biçimde baskın olduğunu göstermektedir. Almanya'daki Türk ilkökul öğrencilerinin deneyimlediği çokkültürlü yaşam ortamı, iki dillilik süreci ve uyum temaları, yalnızca sınırlı sayıda metinle (örneğin Almanya'ya Nasıl Geldik? Pasaport, Türkiye'den Mektup) temsil edilmektedir. Dil, kimlik ve göç odaklı içerikler, Almanya'da öğrenim gören öğrencilerin yaşantılarıyla doğrudan kesişen nitelikte olduğundan yüksek temsil değerine sahiptir. Bu temaların ders kitaplarında daha geniş yer bulması, öğrencilerin kendi yaşam deneyimleri ile öğrenme materyalleri arasında anlamlı bağlar kurmasına önemli ölçüde katkı sağlayacaktır. Metinlerde kültürel temsil büyük ölçüde Türkiye odaklıdır. Keloğlan, Ali Baba Market, Ninem ve Dedemin Anlattıkları gibi geleneksel metinler, kültürel mirasın aktarımı açısından faydalı olmakla birlikte, çocuğun yaşadığı güncel Alman bağlamıyla örtüşmemektedir. Oysa göçmen çocuklar, melez kimlik (hem Türk hem Alman kültürel kodlarına sahip) içinde büyümekte ve kimliklerini iki yönlü bir gelişim süreciyle inşa etmektedir. Dolayısıyla metinlerde çift kültürlü yaşam deneyimlerini merkeze alan hikâyelere daha fazla yer verilmesi gerekir.

Olumlu örnekler arasında değerlendirilebilecek Noel Baba metni, Alman kültürüne ait bir figürü merkeze alarak kültürlerarası farkındalık geliştirme potansiyeli taşır. Bu tür içerikler, Türkiye kültürünün öğrencilere aktarılmasına katkı sağlamakla birlikte Alman toplumuna uyum sürecini de destekler. Metin türleri, çocukların bilişsel gelişiminde önemli bir belirleyici olarak öne çıkar. İlgili tablo verileri, anlatı türünün (hikâye, masal) baskın olduğunu; bilgi verici ve karşılaştırmalı metinlerin sınırlı sayıda bulunduğunu göstermektedir. Diyalog, drama ve deneyimsel yazı gibi türlerin yok denecek kadar az yer alması, öğrencilerin eleştirel düşünme, neden-sonuç ilişkisi kurma, karşılaştırma yapma ve problem çözme gibi üst düzey bilişsel becerilerinin gelişimini yeterince desteklememektedir. Diller ve Aileleri gibi bilgi temelli metinlerin artırılması, öğrencilere hem bilgi aktarımı hem de kavramsal düşünme becerisi kazandırma açısından yarar sağlayabilir. Almanya'da öğrenim gören çocukların dil yeterlilik düzeyleri farklılık gösterebildiğinden (A1, A2, B1 vb.), metinlerin dil seviyesinin kademeli olarak düzenlenmesi ve sadeleştirilmiş yapılarla sunulması, çeşitli düzeylerdeki öğrenciler için erişilebilirlik imkânı yaratır.

Tablo 3 Pilot 3 Ders Kitabı Metinlerinin Değerlendirmesi

Güçlü Yönler	Geliştirilmesi Gereken Yönler
Tema Çeşitliliği	Almanya'daki yaşam gerçekliğini yansıtan metinler az
Kültürel Miras Aktarımı	Türkiye-Almanya kültür dengesi
Kısmen Göç Teması	Bilgi verici ve eleştirel düşünmeyi destekleyen metin az
Masal ve Anlatı Türü	Günlük yaşam, okul ortamı, akran ilişkileri gibi özgün bağlamlar
Türk Kültürüne Ait Değerler	İki dillilik, uyum sorunları, kimlik çatışması gibi temalar

Pilot 3 Ders Kitabındaki Metinlerin Başlıkları; İnsanlar ve Diller, Çocuk, Kurt, Koyun ve Marul, Bizim Okul, Yeşil Bisikletin Öyküsü, Çalışmadan Yaşamak, Balıkçı, Nasıl Olmalı? Spor Bayramı, Benim Adım Penguen, Sağlıklı Beslenme, Annem, Hofer Bey'in Bahçesi, Hayvanat Bahçesinde, Karagöz ve Hacivat, Kitap Hastanesi, Kedileri Yiyen Fare, Küçük Kara Balık, Kitap Okuyan Eşek, Güneşli Alan, Keloğlan İnternette, Derin'in Öyküsü, Tepetaklak Bir Masal, Ben Anna'yı Seviyor, Tanrıyla Çocuk, Doğum Günü, Yer Yerde Çöp Çöp, Anadolu Adı Nerden Geliyor?, Almanya'dan Türkiye'ye, Her Yerde Çay, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 23 Nisan Dünya Çocuk Bayramı, Atatürk'ün Çocukluğu, Şeker Bayramı. Görüldüğü üzere Pilot 4 Türkçe kitabında 33 okuma metni bulunmaktadır. Bu metinlerden hariç kitapta 18 şiir/şarkı ve 3 fıkra ve fotoğraflı kısa hikayeler vardır. Pilot 3 kitabına göre Pilot 4'te 14 adet daha fazla okuma metni bulunmaktadır. Pilot 3'te öğrencilere daha çok dilbilgisi ve kelime öğretimi yapılmıştır. Pilot 4'te ise öğrencilerin öğrendiklerinin tekrarı yapılmaktadır.

Listedeki 33 okuma metni başlığı incelendiğinde, metinlerin oldukça geniş bir tematik çeşitliliğe sahip olduğu görülmektedir. Bu çeşitlilik, Almanya'daki göçmen kökenli Türk çocukları için hem dilsel hem kültürel hem de düşünsel gelişimi desteklemek açısından önemli bir fırsat sunar. Metinler; değer eğitimi, çevre bilinci, tarih, mizah, bilim, sağlık, kültürel kimlik, bireysel gelişim ve edebi farkındalık gibi birçok alanda katkı sağlayacak şekilde dağılmıştır.

Tablo 4. Pilot 3 Ders Kitabı Metinlerinin Değerlendirmesi

Tema / Alan	İlgili Metin Başlıkları
Aile ve Yakın İlişkiler	Annem, Doğum Günü, Ben Anna'yı Seviyor, Derin'in Öyküsü
Çevre ve Sağlık Bilinci	Hofer Bey'in Bahçesi, Güneşli Alan, Yer Yerde Çöp Çöp, Sağlıklı Beslenme
Kültürel Kimlik / Tarih	Atatürk'ün Çocukluğu, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Anadolu Adı Nerden Geliyor? Almanya'dan Türkiye'ye
Klasik Eserler / Edebiyat	Küçük Kara Balık, Kitap Okuyan Eşek, Karagöz ve Hacivat, Keloğlan İnternette, Kitap Hastanesi
Evrensel Değerler	Tanrıyla Çocuk, Çalışmadan Yaşamak, İnsanlar ve Diller, Nasıl Olmalı? Çocuk Kurt Koyun ve Marul
Eğitim ve Okul Teması	Bizim Okul, Yeşil Bisikletin Öyküsü, Spor Bayramı, 23 Nisan Dünya Çocuk Bayramı
Hayvanlar ve Doğa	Benim Adım Penguen, Kedileri Yiyen Fare, Hayvanat Bahçesinde, Balıkçı
Güncel / Mizahi Yaklaşımlar	Tepetaklak Bir Masal, Keloğlan İnternette, Ben Anna'yı Seviyor

Olumlu Yönler:

- Kültürlerarası farkındalık sağlayacak metinler mevcut. (Örn: Almanya'dan Türkiye'ye, İnsanlar ve Diller)
- Modern yaşam ve çocuk gerçekliğiyle uyumlu içerikler (Örn: Keloğlan İnternette, Derin'in Öyküsü)
- Evrensel çocuk edebiyatı eserlerine yer verilmiş (Örn: Küçük Kara Balık, Kitap Okuyan Eşek)
- İki dillilik yaşayan çocukların kimliğine temas eden başlıklar var (Örn: Ben Anna'yı Seviyor)

Geliştirilmesi Gereken Yönler:

- Metinlerin çoğu tek kültürlü veya Türkiye merkezli anlatı sunmaktadır.
- Almanya'daki çocukların yaşadığı çift dillilik, göçmenlik, aidiyet sorunları doğrudan işlenmemektedir.
- 23 Nisan ve Atatürk temaları önemli ancak tekrar eden ve benzer anlatılar sunabilir; derinleştirilmiş içerik gerektirir.
- Bazı klasik kahramanlara (örneğin Karagöz-Hacivat) yapılan göndermeler bağlam dışı kalabilir; ön bilgi gerektirir.

Almanya'daki çocuklar açısından bu listedeki metinler, büyük ölçüde Türkiye merkezli bir kültür aktarımını hedeflemektedir. Bayramlara, Türk tarihine, geleneksel karakterlere ve yerli coğrafyaya dair başlıklar ağırlıktadır. Ancak bu aktarım, çocuğun yaşadığı yer olan Almanya ile ilişkilendirilmediği sürece, anlam bağıını zayıflatabilmektedir.

Tablo 5 *Pilot 3 Ders Kitabı Metinlerinin İncelemesi*

Gözlem	Açıklama
Tema çeşitliliği	Liste zengin bir içerik sunuyor.
Değer aktarımı	Aile, kültür, doğa, saygı gibi temel değerler işleniyor.
Diasporaya özgü içerik eksikliği	Göçmen çocukların yaşadığı deneyimleri doğrudan işleyen çok az metin var.
Almanya bağlamı yeterince işlenmemiş	Yaşanılan ülkeye dair doğrudan tanıdık içerikler çok sınırlı.
Evrensel bakış açısı	Doğa, dil, kitap, sorumluluk gibi kültürden bağımsız temalar bazı metinlerde iyi işlenmiş.

Çift dillilik temalı kısa hikâyeler eklenmelidir. Metinlerin bazıları çift dilde karşılaştırmalı okuma için uygun hale getirilebilir. Kültürel karşılaştırma etkinlikleri için metin sonlarına rehber sorular eklenebilir. Göçmen çocukların hikâyeleri başlığı altında gerçek yaşamdan alıntılar kullanılabilir. Ders planlarında çocuğun yaşadığı sosyal çevreyle ilgili etkinlikler yer almalıdır.

Yeni Türkçe 3 Ders Kitabındaki Metin Başlıkları; Okul Bahçesindeki Kavga, Ceza, Çorba, Laklak ve Liklik, Korku, Okumuş Karga, Pinokyo, Okunmayan Yazı, Küçük Kaplumbağa, Bilgisayar, Mikrop, Sevgili Anne ve Babalar, Köylü ile Falcı, Ak Tavuk ile Çilli Tavuk, Yalancı Masal, Acelen eden, Su, Ormansız Yerin Öyküsü, Kaplumbağalar Beton, Sevmez, Kuraklık, Öykülü Bir Türkü, Sünnet Düğünü, Çocuğun Düzelttiği Minare, Midye ile Martı, Keloğlan, Karnaval, Çiftçi ile Kartal ve Atatürk. Yeni Türkçe 3 kitabında 28 okuma metni, 45 şiir/şarkı ve 5 kısa çizgi hikaye bulunmaktadır. Bu listedeki metinlerin büyük çoğunluğu; ahlaki, eğitsel ve sosyal mesajlar içermektedir. Bazı metinler masalsı yapı, bazıları ise günlük yaşam olayları ekseninde gelişmektedir. Aynı zamanda doğa-insan ilişkisi, teknoloji, sağlık, geleneksel yapılar ve bireysel değerler gibi çok boyutlu temalara da yer verilmiştir. Almanya'da

yaşayan Türk öğrenciler açısından bu tematik çeşitlilik önemli bir zenginlik sunmakla birlikte, metinlerin işlevselliği büyük ölçüde, öğrencilerin içinde bulundukları sosyal bağlamla ne derece örtüştüğüne bağlıdır.

Tablo 6 *Yeni Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Konuları*

Tema / Alan	İlgili Metin Başlıkları
Ahlak ve Değer Eğitimi	Ceza, Yalancı Masal, Acelen Eden, Okunmayan Yazı, Çocuğun Düzelttiği Minare, Köylü ile Falcı, Çiftçi ile Kartal
Doğa ve Çevre Bilinci	Ormansız Yerin Öyküsü, Kuraklık, Su, Kaplumbağalar Betonu Sevmey, Midye ile Martı
Teknoloji ve Sağlık	Bilgisayar, Mikrop
Kültürel ve Geleneksel Ögeler	Sünnet Düğünü, Öykülü Bir Türkü, Atatürk, Keloğlan
Hayvan Figürlü Masallar	Ak Tavuk ile Çilli Tavuk, Küçük Kaplumbağa, Okumuş Karga, Laklak ve Liklik, Pinokyo
Aile ve Toplumsal İlişkiler	Sevgili Anne ve Babalar, Okul Bahçesindeki Kavga, Korku, Karnaval

Bazı metinlerde, örneğin Okunmayan Yazı gibi soyut düşünme düzeyi yüksek olan içerikler, öğrencilerin metni anlamlandırabilmesi açısından pedagojik rehberliği gerekli kılmaktadır. Listede yer alan metinler genel olarak Türkiye merkezli bir kültürel perspektifi yansıtmaktadır. Atatürk, Keloğlan, Sünnet Düğünü ve Çiftçi ile Kartal gibi örnekler, çocuklara Türkiye’ye özgü geleneksel ve ulusal değerlere ilişkin içerikler sunarak kültürel aktarım işlevi görmektedir. Bu tür metinler, kültürel kimliğin oluşumu açısından olumlu katkılar sağlayabilir. Ancak Almanya’da doğmuş ve büyümüş çocuklar için, bulundukları bağlama özgü deneyimleri yansıtan ve kültürlerarası bakış açısını destekleyen içeriklerin eksikliği dikkat çekmektedir. Çocuğun yaşadığı sosyal gerçeklikle örtüşmeyen metinler anlam kurma sürecini güçleştirmekte ve öğrencinin metinle özdeşleşmesini zorlaştırmaktadır.

Güçlü Yönler:

- Evrensel değerleri ele alan içerikler dikkat çekici (adalet, sabır, doğruluk, yardımlaşma vb.).
- Hayvan karakterleriyle anlatılan masallar, çocukların ilgisini çekebilecek şekilde kurgulanmış.
- Doğa ve çevre temalı metinler, günümüz ekolojik sorunlarına dair farkındalık yaratmak için önemli.
- Kültürel çeşitlilik var; hem geleneksel anlatılar (Keloğlan, Sünnet Düğünü) hem modern unsurlar (Bilgisayar, Mikrop) içerilmiş.

Zayıf Yönler:

- Almanya'daki çocukların kültürel bağlamı (göçmen kimliği, iki dillilik, entegrasyon süreci) neredeyse hiç yer almamış.
- Ceza, Kavga, Korku gibi bazı metin başlıkları, içerik sunumu pedagojik olarak hassasiyet gerektirir.
- Sünnet Düğünü gibi metinler, Avrupa'daki çoğulcu sınıf ortamında açıklama gerektirebilir.

Tablo 7 Yeni Türkçe 3 Ders Kitabı Metinlerinin Konuları

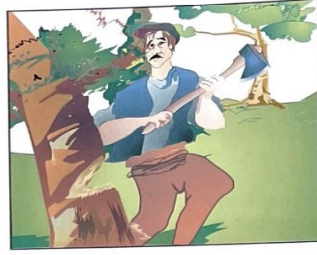
Katkı Türü	Metinlerle Sağlanan Kazanım
Dilsel Gelişim	Kısa, anlaşılır, anlatı ağırlıklı metinler; kelime hazinesi gelişimine uygun
Değer Eğitimi	Doğruluk, çalışkanlık, sabır, sorumluluk gibi temel değerler farklı hikâyelerde vurgulanmakta
Düşünme Becerileri	Bazı metinler olay çözümleme, neden-sonuç ilişkisi kurma ve karşılaştırma becerisi kazandırabilir
Görsel Anlam Kurma	Hayvan figürleri ve doğa temalarıyla görselleştirilen içerikler kavrama kolaylığı sağlar

Bu metinlerin genelinde Türkiye merkezli değerlerin aktarımı söz konusudur. Bu, Almanya'daki çocuklara kültürel aidiyet duygusu kazandırma açısından önemlidir. Ancak kültürel aktarımın etkili olabilmesi için metinlerin çocuğun yaşadığı ülke ile bağ kurması, kendi deneyim alanına değmesi, karşılaştırmalı öğrenmeye açık hale getirilmesi gerekir. Örneğin; Sünnet Düğünü adlı metin, çocuk için bir aidiyet anı olabilir. Ancak bu metin Almanya'daki bir sünnet nasıl olurdu? sorusu ile birleştirilerek işlenirse çok daha anlamlı hâle gelir. Metinlerin büyük çoğunluğu A1–A2 düzeyine uygun olacak şekilde sade başlıklardan oluşmaktadır. Ancak içerikteki bazı kavramların açıklanması gerekebilir:

Örneğin, beton, mikrop, fal, ceza, korku, sünnet, kartalın simgeselliği vb. Bu da gösteriyor ki metinlerin öğrencinin kavrayış düzeyine uyumlu olması için öğretmen yönlendirmesi ve açıklayıcı etkinlikler şarttır. Her metnin sonunda Almanca-Türkçe karşılaştırmalı tartışma soruları sunulabilir. Sen Almanya'da yaşıyor olsaydın bu hikâyedeki olay nasıl gelişirdi? gibi yansıtıcı sorularla derin okuma sağlanabilir. Mikrop, Bilgisayar, Kuraklık gibi güncel temalarla ilgili basit deney ya da çizim çalışmaları entegre edilebilir. Sünnet Düğünü, Minare, Falcı gibi kavramlar kültürel farkındalık etkinlikleriyle (poster, sunum, aileden bilgi alma) desteklenebilir. Atatürk teması, Lider kimdir? gibi evrensel kavramlarla ders anlatımı genişletilerek kültürel bağlamın dışına taşınabilir.

Ders Kitaplarındaki Çizgi Okuma Hikâye Metinleri

Oduncu ile Dev

Oduncunun biri ormana gitmiş. Ormanda yaşlı, kocaman, kuru bir ağaç seçmiş. Bütün gücüyle bu ağacı kesmeye başlamış.

Oduncu terlemiş, yorulmuş. Ama koca ağacı kesmeyi başarmış. Koca ağaç yere serilmiş.

Oduncu, ağacın kovuğunda kocaman bir küp görünce, gözleri büyümüş, sevinmiş.

Resim 5. Yeni Türkçe 3 Türkçe Ders Kitabında Bulunan Çizgi Hikâye Örneği

Yeni Türkçe 4 Ders Kitabındaki Metin Başlıkları; Yeni Öğretmenimiz, Japonya'da Eğitim, Mutlu Kalem, Okul Eğlencesi, Unutmadığım Olay, Almanca Öğrenen Köpek, Depremi Yaşadım, Fare Ailesi, Doğum Günü, Güzel Bir Eğlence Kaynağı, Karınca Gözüyle Dünya, Yabancı, Alice Harikalar Diyarında, Hacivat ile Karagöz, Keloğlan, Şıpsıp ile Tıptıp, Sonuçları İçimde Taşıyorum, Havacılık, Ayda Neler Gördüm, Boğaziçi Köprüsü, Sabun Kirleri Nasıl Temizler, Düşünce Üretmek, Eskimolar Nasıl Yaşarlar?, Elif Doktorda, Muayene, Hediye, Kurt ile Yaşlı Kadın, Dedikoducu Karatavuk, Tilki ile Leylek, Güvercin ile Karınca, Küçük Ayva Ağacı, Ters Lale, Hayat Kurtaran Virgül, El Elden Üstündür, Çocuklardan Zarar Gelmez, Dünya Çocuklarının Başkenti ve Hediye'nin En Güzeli. Yeni Türkçe 4 kitabında 37 okuma metni bulunmaktadır. Yeni Türkçe 3 kitabına göre daha fazla okuma metni bulunmaktadır. Yeni Türkçe 4 kitabında 53 şiir/şarkı, 8 kısa çizgi hikaye ve fıkra vardır. Bu 37 metin başlığı, içerik yönünden oldukça zengin, çeşitli ve çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Bilgi verici ve öyküleyici deneyim aktarımına dayalı metinler barındırmaktadır. Bu yönüyle içerikler, Almanya'daki çift dilli ve çok kültürlü ortamlarda büyüyen Türk çocukları için dil öğretimiyle birlikte kimlik gelişimi, sosyal farkındalık ve kültürel aidiyet açısından da değerli birer araç haline gelmektedir.

Tablo 8 *Yeni Türkçe 4 Ders Kitabı Metinlerinin Konuları*

Tema / Tür	İlgili Başlıklar
Eğitim – Okul Hayatı	Yeni Öğretmenimiz, Okul Eğlencesi, Unutmadığım Olay, Düşünce Üretmek, Mutlu Kalem
Kültürlerarası Öğrenme	Japonya’da Eğitim, Almanca Öğrenen Köpek, Eskimolar Nasıl Yaşarlar? Dünya Çocuklarının Başkenti
Bilimsel Kavramsal Öğrenme	Sabun Kirleri Nasıl Temizler? Havacılık, Ayda Neler Gördüm, Karınca Gözüyle Dünya, Boğaziçi Köprüsü, Hayat Kurtaran Virgül
Sağlık ve Günlük Yaşam	Elif Doktorda, Muayene, Depremi Yaşadım
Aile – Değerler	Doğum Günü, Hediye, Hediyein En Güzeli, Sonuçları İçimde Taşıyorum, El Elden Üstündür, Çocuklardan Zarar Gelmez
Masal – Hikâye – Fantastik	Alice Harikalar Diyarında, Keloğlan, Hacivat ile Karagöz, Şırpıp ile Tıptıp, Kurt ile Yaşlı Kadın, Tilki ile Leylek, Dedikoducu Karatavuk, Güvercin ile Karınca
Doğa ve Hayvanlar	Fare Ailesi, Küçük Ayva Ağacı, Ters Lale, Güvercin ile Karınca, Dedikoducu Karatavuk
Toplumsal İletişim	Yabancı, Hediye, El Elden Üstündür, Çocuklardan Zarar Gelmez, Düşünce Üretmek

Geliştirilmesi Gereken Yönler:

- Almanya’da doğup büyüyen öğrencilerin günlük yaşam deneyimleriyle doğrudan örtüşen çok az metin vardır.
- Göç, kültürel kimlik çatışması, iki dillilik gibi diaspora çocuklarının yaşadığı özgül durumlar eksiktir.
- Kurt ile Yaşlı Kadın ya da Dedikoducu Karatavuk gibi geleneksel anlatılar, modern çocuklara bağlamsal açıklama olmadan soyut kalabilir.
- Ayda Neler Gördüm, Havacılık gibi bazı metinlerde üst düzey kavramlar yer alabilir, dil düzeyine dikkat edilmelidir.

Olumlu Yönler:

- Çift dillilik ve kültürlerarası bilinç kazandırabilecek başlıklar bulunmakta (Japonya’da Eğitim, Almanca Öğrenen Köpek, Eskimolar Nasıl Yaşarlar?).
- Bilgi verici metinler, çocuğun hem Türkçe dil gelişimini hem de kavramsal farkındalığını artırmakta (örn: Sabun Kirleri Nasıl Temizler, Ayda Neler Gördüm).
- Fantastik ve masal türü metinler, hayal gücünü harekete geçirerek dili eğlenceli hale getirmekte.
- Değer eğitimi temelli içerikler çocukta empati, sorumluluk ve nezaket bilinci geliştirmeye uygundur (örn: El Elden Üstündür, Sonuçları İçimde Taşıyorum).

Bu liste, geleneksel Türk anlatılarını ve evrensel masalları bir arada sunarak çocuğun hem Türk hem dünya kültürlerine açık kalmasını sağlar. Ancak göçmenlik, iki kültür arasında büyüme gibi gerçek yaşam deneyimlerini doğrudan temsil eden içerik sayısı sınırlıdır. Almanca öğrenen köpek gibi metinler bu boşluğu kısmen doldursa da daha çok birebir çocuk anlatılarına ihtiyaç vardır. Metin sonlarına kültürel karşılaştırma soruları eklenmeli. Örneğin: Sizce Almanya’da doktor muayenesi nasıl işler? (Elif Doktorda). Bağlamsal kavramlar açıklamaları görsellerle desteklenmeli. Sünnet, karatavuk, muayene, boğaz köprüsü gibi. Çift dillilik veya göç teması

barındıran özgün metinlerle liste tamamlanmalı. Öğrenciler kendi hikâyelerini de yazmaya teşvik edilmeli. Almanya'daki çocuklar için benim hayatımdan bir olay türünde serbest yazma etkinlikleri yapılmalı. Serbest yazma, öğrencilerin kendi düşünce ve duygularını özgürce ifade etmelerine olanak tanıyarak yaratıcı düşünme ve fikir üretme becerilerinin gelişmesini sağlar. Bu süreçte öğrenciler, dışarıdan müdahale olmadan kendi metinlerini oluşturdukça bağımsız yazma yeteneklerini güçlendirir ve yazılı anlatımda daha zengin, anlamlı ve detaylı içerikler üretirler. Serbest yazma aynı zamanda öğrencilerin yazmaya karşı olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olur; yazma sürecine ilgi ve istek duymalarını sağlar, böylece özgüvenleri artar. Bu yaklaşım, öğrenilen bilgilerin farklı bağlamlarda kullanılmasını ve öğrenmenin transferini destekleyerek, öğrencilerin hem dil becerilerinde hem de düşünsel gelişimlerinde önemli kazanımlar elde etmelerine katkıda bulunur. Sonuç olarak, serbest yazma yöntemi, erken yaşlardan itibaren yazma becerilerinin çok yönlü ve kalıcı şekilde gelişmesini teşvik eden etkili bir eğitim aracıdır (Çapanoğlu ve Sulak, 2023).

Resim 6. Yeni Türkçe 4 Türkçe Kitabında Bulunan Fıkra Örnekleri

Fıkralar; kısa yapısı, çarpıcı kurgusu ve düşündürücü mizah anlayışıyla öne çıkan anlatı türleri arasında yer alır. Çocuklara yönelik fıkralarda kullanılan dil sade tutulur; espriler ise genellikle sözcük oyunları, anlam kaymaları ve çocuk zihnine özgü akıl yürütmeler üzerine kuruludur. Sunulan bu fıkralar, bu anlatım özelliklerini yansıtarak hedef yaş grubuna uygun bir yapı sergiler. Almanya'da yaşayan Türk çocukları açısından bu tür metinler, yalnızca dil

gelişimine katkı sağlamakla kalmaz; aynı zamanda mizah aracılığıyla anlam oluşturma becerilerini destekler, dilin esnekliğini fark etmelerine yardımcı olur ve kültüre özgü espri anlayışını tanımlarına olanak verir.

Tablo 9 *Yeni Türkçe 4 Türkçe Kitabında Bulunan Fıkraların Konuları*

Fıkra Başlığı	Kısa Açıklama	Pedagojik Katkı
Ceza	Öğretmenin cezayı bir şey yaptığı için verdiği varsayılır; ama öğrenci ödev yapmadığı için ceza alır	Sorgulama, neden-sonuç ilişkisi, okul bağlamlı mizah
Bilmece	Ayşe, bacağı olmayan hırsızın ne çalamayacağını bilerek cevap verir: "zili çalamaz"	Kelime oyunu farkındalığı, deyim-anlam ilişkisi, esprili mantık geliştirme
Yabancı Dil	Köpeğin miyavlamasını kedi ayıplar, köpek ise yabancı dil konuşuyorum der	Kültürlerarası düşünme, dilin sosyal yönü, mizahi çarpıtma
Sekizin Yarı	Sayısal bir kavram (8'in yarısı) esprili biçimde 0 olarak sunulur	Sayı-mekân ilişkisi kurma, farklı perspektiften düşünme, kavramsal soyutlama

Dikkat Edilmesi Gerekenler:

- Kültürel referanslar (örneğin öğretmenin ceza vermesi, Ayşe-Adil gibi yerli isimler) Almanya'da yaşayan çocuklar için açıklama gerektirebilir.
- Fıkraların bazı esprileri kelime oyunu içerdiği için doğrudan çevrildiğinde Almanca karşılığı olmayabilir; bu, çift dilli çocuklarda anlam boşluğu yaratabilir.
- Ceza fıkrasındaki gibi kavramlar, eleştirel tartışma olmadan işlendiğinde yanlış örnek teşkil edebilir (cezanın haklılığı vs.).

Fıkralar, kısa ve anlam yoğunluklu yapılarıyla dil öğretiminde kelime dağarcığını geliştirme ve dil bilgisi yapılarını pekiştirme açısından etkili bir anlatı türü olarak öne çıkmaktadır. Öğretim materyallerinde genellikle yalnızca okuma metni şeklinde sunulan bu tür içerikler, pedagojik açıdan yeterince işlenmediğinde, öğrenciler nezdinde işlevselliğini yitirebilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç: Önceki yıllarda hazırlanan ders kitapları daha çok hedef odaklı bir anlayışla yapılandırılmışken, günümüzde yayımlanan kitaplarda yetkinlik temelli yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır. Yetkinlik odaklı içeriklerde öğrencinin sahip olduğu bilgi ve becerileri sürece dâhil etmesi temel alınırken, hedef odaklı kitaplarda belirli çıktılara ulaşmak esas alınmaktadır. Kitaplara yerleştirilen kare kodlar, dijital içeriğe doğrudan ulaşım sağladığı için bilgiye erişimi kolaylaştırıcı bir araç olarak değerlendirilmektedir. Ancak kitapların genellikle kuşe kâğıda basılması, fotokopi alma sürecini güçleştirmekte; fiziksel ağırlık nedeniyle öğrenciler açısından taşınabilirliği azaltmaktadır.

Metin içeriklerinde ise, Almanya'daki Türk çocuklarının dil seviyesinin, Türkiye'de aynı yaş grubundaki (3. ve 4. sınıf) çocuklara kıyasla genellikle daha düşük olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle, bazı metinlerin dil

yapısı ve kelime dağarcığı çocukların mevcut dil becerilerine göre ağır kalmaktadır. Öğretim materyalleri hazırlanırken, çocukların gerçek dil seviyelerine uygun, anlaşılır ve erişilebilir içerikler sunmak büyük önem taşır. Aksi takdirde, öğrenciler metinlerdeki dil zorluğu nedeniyle öğrenme motivasyonlarını yitirebilir veya metinlerden beklenen faydayı sağlayamayabilir. Ders kitaplarındaki metin türlerinde çeşitliliğin artırılması bilgi verici ve çözümleyici metinlere daha fazla yer verilmesi gerekmektedir. Kültürel temsillerde ise nostaljik anlatımların yerine çağdaş ve kapsayıcı bir perspektif benimsenmelidir. Öğretim materyallerinin değerlendirilmesinde pedagojik ölçütlerin yanı sıra sosyokültürel bağlamla olan uyumun da dikkate alınması gereklidir.

Almanya'daki Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinleri, göçmen kökenli öğrencilerin dil gelişimini desteklemenin yanı sıra kültürel kimlik oluşturmalarına katkı sağlayacak potansiyele sahiptir. Bu metinlerde ağırlıklı olarak Türkiye'ye özgü kültürel unsurlar yer almaktadır; ancak Almanya'da yaşayan çocukların çokkültürlü yaşam deneyimleri ve günlük gerçeklikleri içeriklere yeterince yansıtılmamaktadır. Bu durum, öğrencilerin metinlerle kişisel yaşamları arasında anlamlı bağlantılar kurmalarını güçleştirmektedir. İçeriklerin, çocukların sosyal çevresi, iki dillilik deneyimleri ve aidiyet duyguları göz önünde bulundurularak yeniden yapılandırılması, dil edinim sürecinin niteliğini artıracaktır. Masal ve halk anlatıları gibi edebi türler, hayal gücünü geliştirme açısından önemlidir; fakat bu türlerin içinde yer alan kültürel öğelerin, günümüz yaşamıyla uyumlu ve öğrenci deneyimlerine yakın olması gerekmektedir. Pedagojik olarak desteklenen metinler, öğrencilerin kültürler arası duyarlılık kazanmalarını ve kendilerini sözlü ya da yazılı yollarla daha etkili biçimde ifade etmelerini mümkün kılmaktadır.

Fıkra türündeki metinler, kısa ve çarpıcı yapılarıyla dil öğretiminde önemli araçlar olarak ön plana çıkmaktadır. Fıkralar, çocukların sözcük oyunlarını, çok anlamlılıkları ve espri kalıplarını kavramalarına, eleştirel düşünme ve soyutlama becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Almanya'daki çift dilli çocuklar için hazırlanan fıkralar, mizah yoluyla anlam kurma süreçlerine katkıda bulunmakta, kültürel kodların öğrenilmesini kolaylaştırmaktadır. Ancak dil oyunlarının ve kültürel referansların farklılığı, öğretmen rehberliğini gerektirmektedir. Bu nedenle, fıkra metinleri pedagojik olarak desteklenmeli, tartışma ve ilginç etkinliklerle anlamları derinleştirilmelidir.

Öneriler: Almanya'da yaşayan Türk çocuklarının dil ve kültürel gelişimlerini destekleyecek materyallerin, çokkültürlü toplumsal yapıyı gözetken, esnek yapıda ve öğrenci odaklı yaklaşımlarla tasarlanması gereklidir. Kullanılacak kitapların, öğrencilerin yaş ve dil düzeyine uygun olarak hazırlanmış; Türk kültürüne ait temel unsurları dengeli biçimde içeren içerikler barındırması önem taşımaktadır. Konu çeşitliliğinin artırılması, metinlerin öğrenci ilgisini çekecek biçimde genişletilmesine katkı sağlayacaktır. Özellikle mizah ve fıkra gibi anlatı türlerinin, uygun pedagojik yöntemlerle sunulması, hem öğrenme sürecini daha anlamlı kılmakta hem de öğrenci motivasyonunu yükseltmektedir. Gelecekte yürütülecek çalışmaların, göçmen çocukların iki dillilik bağlamındaki deneyimlerini ve çağdaş kültürel kimlik arayışlarını dikkate alan; pedagojik yönden bütünlüklü ve sosyokültürel uyum gözetken materyallerin geliştirilmesine odaklanması önerilmektedir.

Kaynakça

- Banks, J. A. (2009). *Teaching strategies for ethnic studies* (8th ed.). Pearson Education.
- Bhabha, H. K. (1994). *The location of culture*. Routledge.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Bruner, J. (1996). *The culture of education*. Harvard University Press.
- Cummins, J. (2001). *Negotiating identities: Education for empowerment in a diverse society* (2nd ed.). California Association for Bilingual Education.
- Çapanoğlu, A. Ş., & Sulak, S. E. (2023). İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin yazma becerilerinin gelişiminin desteklenmesinde bilişsel çıraklık: Bir eylem araştırması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 245–324.
- Çevik, A. (2017). Dil öğretiminde edebî metin olarak şiir seçimi. *International Journal of Language Academy*, 5(2), 74–89.
- Demirel, Ö. (2011). *Öğretimde yeni yaklaşımlar: Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Demirel, Ö., & Epçaçan, C. (2012). Okuduğunu anlama stratejilerinin bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünlerine etkisi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 2(1), 71–106.
- Freire, P. (1993). *Pedagogy of the oppressed* (M. B. Ramos, Trans.). Continuum. (Original work published 1970)
- Gay, G. (2010). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice* (2nd ed.). Teachers College Press.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi* (19. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Karst, R. (2024). İlkokul öğrencilerinin şiirlerindeki lirik sesler: İlkokul öğrencilerinin (güncel) toplumsal ve dünya olaylarına dair bakış açılarına yönelik keşifsel ve yeniden yapılandırıcı bir çalışma [Doctoral dissertation, Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg].
- Kramsch, C. (1998). *Language and culture*. Oxford University Press.
- Memiş, M. R. (2016). Yabancı dil öğretiminde eğitim ortamı ve kültür aktarımı. *Electronic Turkish Studies*, 11(9), 947–962.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Sage Publications.
- Ponomariovienė, J., Jakavonytė-Staškuvienė, D., & Torterat, F. (2025). Implementing competency-based education through the personalized monitoring of primary students' progress and assessment. *Education Sciences*, 15(2).

- Ritter, M. (2019). Literarisches Lernen in der Grundschule: Zwei empirische Studien im Vergleich. *Didaktik Deutsch: Halbjahresschrift für die Didaktik der deutschen Sprache und Literatur*, 24(46).
- Tompkins, G. E. (2011). *Language arts: Patterns of practice* (8th ed.). Pearson.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, & E. Souberman, Eds. & Trans.). Harvard University Press.
- Yalın, H. İ. (2010). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Nobel Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Sorumlu Yazar Bilgileri:

Yazar ismi: Sakinur Okuyan

Bölüm: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

Fakülte: Eğitim ve Beşeri Bilimler Fakültesi

Üniversite, ülke: International Burch University, Bosna Hersek

Email: sakinur.okuyan@stu.ibu.edu.ba

Lütfen alıntılایınız: Okuyan, S. & Arslan, M. (2025). Almanya'daki İlkokullarda Türkçe Öğretiminde Kullanılan Pilot 3-4 ve Yeni Türkçe 3-4 Ders Kitaplarındaki Okuma Metni Konularının Ana Dili Öğretimi Uygunluk Analizi. *Journal of Research in Turkic Languages*, 7 (2), 16-38. DOI: <https://doi.org/10.34099/jrtl.722>

Alındı: Mayıs 8, 2025 ▪ Kabul: Temmuz 9, 2025